

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Тимофєєв О. О.

ХІРУРГІЧНА СТОМАТОЛОГІЯ ТА ЩЕЛЕПНО-ЛИЦЕВА ХІРУРГІЯ

У трьох томах

Том 1

*Підручник для студентів
стоматологічних факультетів вищих навчальних закладів*

Львів
Видавець Марченко Т. В.
2024

ЗАТВЕРДЖЕНО

*Міністерством освіти і науки України як підручник
для студентів вищих навчальних закладів –
медичних університетів, інститутів та академій*

Автор:

Тимофєєв Олексій Олександрович – завідувач кафедри щелепно-лицевої хірургії Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика, завідувач кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії ПВНЗ України «Київський медичний університет», доктор мед. наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України

Рецензенти:

Я. Е. Варес – завідувач кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, д. мед. н., професор, Експерт МОЗ України с питань стоматології, Член Європейського факультету Всесвітньої асоціації черепно-щелепно-лицевого остеосинтезу (АО СМФ), сертифікований викладач Міжнародного Фонду імплантологів (ІІФ).

А. М. Потапчук – завідувач кафедри стоматології післядипломної освіти ДВНЗ «Ужгородський національний університет», д. мед. н., професор, Заслужений діяч науки і техніки України;

Н. О. Ушко – д. мед. н., професор кафедри щелепно-лицевої хірургії Національного університету охорони здоров'я імені П. Л. Шупика.

Тимофєєв О. О.

Т 41 **Хірургічна стоматологія та щелепно-лицева хірургія** : підручник : у 3 т. / О. О. Тимофєєв. – Львів : Видавець Марченко Т. В., 2024. – Т. 1. – 348 с. : іл.

ISBN 978-617-8194-25-3

У підручнику викладено методику обстеження хворих, наведено основні відомості про застосування загального і місцевого знеболювання, розглянуто сучасні місцеві анестетики й ускладнення, пов'язані з їх застосуванням, детально описано операцію видалення зуба, можливі ускладнення і методи їх профілактики. Велику увагу приділено етіології, патогенезу, особливостям клінічного перебігу, диференціальній діагностиці, лікуванню та ускладненням гострих і хронічних (неспецифічних і специфічних) запальних захворювань щелеп і м'яких тканин, наведено особливості перебігу запальних процесів у хворих різних вікових груп. Приділена увага особливостям клінічного перебігу гострих запальних захворювань у наркоманів та ВІЛ-інфікованих. Видання проілюстроване таблицями, схемами, малюнками.

Підручник призначений для студентів стоматологічних факультетів вищих навчальних закладів – медичних університетів, інститутів та академій, лікарів-інтернів, лікарів-стоматологів, курсантів і лікарів суміжних спеціальностей.

УДК 616.31+616.716+617.51/53]-089(075.8)

ЗМІСТ

Передмова.....	5
Перелік умовних скорочень	7
Розділ 1. Обстеження хворого з хірургічною патологією	
щелепно-лицевої ділянки	9
1.1. Опитування	10
1.2. Обстеження щелепно-лицевої ділянки.....	12
1.3. Обстеження порожнини рота.....	14
1.4. Функціональні методи діагностики	15
1.5. Променеві методи діагностики	16
1.5.1. Рентгенологічні методи дослідження	16
1.5.2. Рентгенологічні ознаки патологічних процесів у кістковій тканині.....	21
1.5.3. Рентгенологічні ознаки захворювань і ушкоджень щелепно-лицевої ділянки	22
1.5.4. Сіалогія.....	27
1.5.5. Комп'ютерна томографія	32
Розділ 2. Знеболювання у хірургічній стоматології та щелепно-лицевій хірургії	34
2.1. Місцеве знеболювання	36
2.1.1. Клінічна фармакологія місцевих анестетиків	37
2.1.2. Анестезія	51
2.1.3. Ускладнення місцевого знеболювання	71
2.2. Загальне знеболювання у щелепно-лицевій хірургії	80
2.3. Комбіноване знеболювання у щелепно-лицевій хірургії	92
Розділ 3. Видалення зубів	94
3.1. Показання і протипоказання до видалення зубів	94
3.2. Методика видалення зубів	97
3.3. Особливості видалення окремих груп зубів	104
3.4. Догляд за ранною після видалення зуба	116
3.5. Ускладнення під час видалення зубів	117
Розділ 4. Одонтогенні запальні захворювання щелеп	136
4.1. Періодонтит	140
4.2. Одонтогенний періостит щелеп	153

4.3. Одонтогенний остеомієліт щелеп	163
4.4. Особливості клінічного перебігу одонтогенних запальних захворювань щелеп у осіб, які вживають наркотики та віл-інфікованих	179
4.5. Утруднене прорізування запізнілих зубів (зубів мудрості).....	185
4.6. Одонтогенне запалення верхньощелепної пазухи (гайморит).....	194
Розділ 5. Неспецифічні запальні захворювання м'яких тканин	
щелепно-лицевої ділянки	208
5.1. Підшкірна гранульома обличчя	208
5.2. Лімфаденіт.....	210
5.3. Запальний інфільтрат.....	224
5.4. Абсцеси і флегмони	227
5.5. Фурункули і карбункули	258
5.6. Прояви специфічних інфекційних захворювань у щелепно-лицевій ділянці.....	264
Розділ 6. Ускладнення запальних захворювань	
щелепно-лицевої ділянки	288
6.1. Тромбофлебіт лицевих вен і пазух головного мозку	288
6.2. Медіастиніт	293
6.3. Сепсис	297
Розділ 7. Лікування гнійно-запальних захворювань м'яких тканин	
щелепно-лицевої ділянки	304
7.1. Хірургічні методи.....	304
7.2. Місцеве лікування гнійних ран	311
7.3. Антибактеріальна терапія	320
7.4. Дезінтоксикаційне та загальнозміцнювальне лікування	330
7.5. Імуномодулювальна терапія	334
7.6. Гіпосенсибілізувальна терапія	337
7.7. Фізіотерапія	338
7.8. Профілактика гнійно-запальних захворювань.....	342
Список літератури.....	345

ПЕРЕДМОВА

Останніми роками кількість лікарів стоматологічного профілю продовжує збільшуватися, але доводиться з жалем констатувати, що не завжди їхні знання відповідають рівню, необхідному для диференційної діагностики захворювань та надання адекватної лікувальної допомоги хворим у мирний і воєнний час. Нині проблема підготовки та видання україномовної медичної літератури, зокрема фахових підручників для навчання студентів, магістрів та інтернів вищих навчальних закладів України є надзвичайно актуальною. Спеціальність «Щелепно-лицева хірургія» стала 2021 року офіційно визнаною в Україні. Тому виникла потреба у виданні підручника «Хірургічна стоматологія та щелепно-лицева хірургія» (у трьох томах), який би допоміг студентам, магістрам та лікарям-інтернам стоматологічних факультетів у вивченні цієї складної спеціальності.

Підручник складено відповідно до планів та програм за спеціальністю «Хірургічна стоматологія та щелепно-лицева хірургія» у вищих навчальних закладах IV ступеня акредитації, затверджених Міністерством освіти і науки України та Міністерством охорони здоров'я України для студентів, магістрів та лікарів-стоматологів, хірургів-стоматологів, щелепно-лицевих хірургів. Підручник також може бути корисним лікарям суміжних спеціальностей (загальним хірургам, нейрохірургам, оториноларингологам, офтальмологам, дерматологам) у диференційній діагностиці та виборі найбільш оптимального методу лікування захворювань, які дуже часто трапляються на стику суміжних спеціальностей.

У підручнику послідовно викладені усі розділи хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії. Теми деяких розділів раніше не були висвітлені у стоматологічній літературі. Детально і у доступній формі описані сучасні методи обстеження хворих, етіологія, патогенез, клінічний перебіг, диференційна діагностика, різні методи лікування усіх захворювань, а також ускладнення лікування та їх профілактика. Підручник перероблений та доповнений відповідно до останніх досягнень лікарів як в Україні, так і за кордоном. Для підвищення інформативності кожен розділ підручника максимально повно ілюстрований (загалом три томи містять понад 1500 кольорових фотографій, рентгенограм та рисунків).

У I томі підручника представлено основні розділи хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії, в яких описуються сучасні методи обстеження хворих; показання, протипоказання, особливості застосування та техніка виконання різних видів знеболювання, а також наводяться основні відомості про застосування загального і місцевого знеболювання; розглянуто сучасні місцеві анестетики й ускладнення, пов'язані з їх застосуванням, детально описано операцію видалення зуба, можливі ускладнення, їх усунення і методи їх профілактики. Велику увагу приділено етіології, патогенезу, особливостям клінічного перебігу, диференціальній діагностиці гострих і хронічних (неспецифічних і специфічних) запальних захворювань щелеп і м'яких тканин щелепно-лицевої ділянки, наведено особливості клінічного перебігу запальних

процесів у хворих дитячого та похилого віку, особливості лікування у різних вікових групах. Представлені особливості клінічного перебігу одонтогенних запальних захворювань щелеп у хворих, які вживають наркотики. Розглянуто проблеми ВІЛ-інфекції. Детально і у доступній формі викладена методика лікування гнійно-запальних захворювань м'яких тканин щелепно-лицевої ділянки, а також розглянута профілактика гнійно-запальних захворювань.

У II томі підручника детально описана анатомія і фізіологія великих слинних залоз, діагностика та сучасні методи лікування непухлинних захворювань слинних залоз, включаючи сіалози різних видів та інші непухлинні захворювання великих слинних залоз. Значну увагу приділено обстеженню хворих, особливостям клінічного перебігу доброякісних та злоякісних пухлин великих слинних залоз, детально описані усі сучасні методики хірургічного лікування пухлинних захворювань, причини розвитку післяопераційних ускладнень, їх профілактика і лікування. Наведена загальна характеристика невогнепальних ушкоджень м'яких тканин щелепно-лицевої ділянки, патогенезу ранового процесу, клінічних особливостей та лікування ран м'яких тканин і кісток залежно від їхньої локалізації. Детально описана діагностика, особливості клінічного перебігу та сучасні методи хірургічного лікування невогнепальних та вогнепальних переломів нижньої щелепи, середньої зони обличчя, а також поєднані краніофасціальні ушкодження, комбіновані ураження, особливості харчування поранених у щелепно-лицеву ділянку і догляд за ними. Особливу увагу приділено клінічній діагностиці та лікуванню післятравматичних ускладнень невогнепальних та вогнепальних ушкоджень м'яких тканин і переломів кісток щелепно-лицевої ділянки, вивихів нижньої щелепи, особливостям клінічного перебігу і наданню допомоги хворим у разі термічних уразень.

У III томі підручника на сучасному рівні розглянуті захворювання скронево-нижньощелепного суглоба. Детально розглянуті пухлиноподібні утворення м'яких тканин і кісток лицевого скелета. Описано передракові захворювання, доброякісні та злоякісні пухлини щелепно-лицевої ділянки та шиї. Детально описано особливості клінічного перебігу захворювань та ушкоджень нервів щелепно-лицевої ділянки, сучасні методи лікування. Розглянуто вади розвитку та пухлини шкіри та її придатків. Вперше представлено різні види гальванічної патології у стоматології, сучасні методи діагностики та лікування. Особливу увагу приділено етіології, патогенезу, класифікації, клінічним особливостям та лікуванню уроджених незрощень верхньої губи і піднебіння, вродженим деформаціям щелеп. Великий розділ присвячено реконструктивній хірургії. Приділено увагу принципам планування пластичних операцій, пластичі місцевими тканинами, пересадженню шкіри, кісток тощо. Підручник докладно ілюстрований схемами, рисунками, фотографіями.

Висловлюю сердечну подяку своїй дружині – Вікторії Павлівні, а також співробітникам – викладачам кафедри щелепно-лицевої хірургії Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика та кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії ПВНЗ України «Київський медичний університет», які надавали мені допомогу та підтримку у підготовці даного підручника. Особливу сердечну подяку хочу висловити ректору ПВНЗ України «Київський медичний університет» професору Івневу Борису Борисовичу за щоденну підтримку, яку він надавав мені як лікарю-хірургу та керівнику кафедри у процесі створення підручника.

Навчальне видання

ТИМОФЄЄВ Олексій Олександрович

ХІРУРГІЧНА СТОМАТОЛОГІЯ ТА ЩЕЛЕПНО-ЛИЦЕВА ХІРУРГІЯ

Підручник у трьох томах

Том 1

Підп. до друку 10.10.2024 р.
Формат 70x100/16. Папір офсетний. Друк цифровий.
Гарнітура PT Serif. Умовн. друк. арк. 28,05.

Видавець Марченко Т. В.
м. Львів-53, 79053, Україна, тел.: +38 (050) 370-19-57
e-mail: magnol06@ukr.net
<https://magnolia.lviv.ua>

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції:
серія ДК № 6784 від 30.05.2019 року,
видане Державним комітетом інформаційної політики,
телебачення та радіомовлення України.

Надруковано у друкарні видавця Марченко Т. В.